STAV

NEKAKO S PROLJEĆA

BORISLAV RATKOVIĆ

Moguće da ovaj diskurs prema stvarnosti, malo pomjeren u odnosu na dnevnu zaokupljenost pitanjima na koja nas upućuje *economia practica*, nije u skladu sa kolokvijalnim viđenjima ekonomskih prilika, ali se čini neizbježnim, na sredini godine u kojoj primjenjujemo ekonomsku politiku ozdravljenja javnih finansija, podsticanja privredne aktivnosti i jačanja konkurentnosti, u cilju postizanja još dinamičnijeg rasta ekonomije, konstatovati neumoljive brojke makroekonomskog statusa i kvalitet progresa u strateškim pravcima razvoja.

Povod su materijali Proljećna analiza makroekonomskih kretanja i strukturnih reformi i Smjernice makro-ekonomske i fiskalne politike za period 2014-2016. godine, kroz koje Vlada Crne Gore dvaput godišnje izvještava o "zdravlju" ekonomije i utvrđuje smjer ekonomske politike za sljedeće tri godine.

Svakako da objektivni posmatrač zapaža konkurentnost u evropskom procesu koja se potvrđuje kroz dinamičnu međunarodnu saradnju i aktivnosti na usklađivanju standarda u okviru pojedinih poglavlja. Uz pozitivne ocjene i najavljene aktivnosti u vezi sa pozivom za članstvo u NATO, dakako sa našom fascinacijom datumom, sve upućuje na pomalo paradoksalan zaključak da je percepcija naše stvarnosti u međunarodnoj zajednici superiornija u odnosu na domicilna tumačenja. No, dublja analiza s tim u vezi sigurno seže u tajnovite sfere genetskog koda iz kojih potiču tako vidljive mentalitetske sklonosti.

Ekonomska politika i u ovoj godini dominantno je suočena sa izazovima stabilizacije i konsolidacije javnih finansija, te težnjom da se kroz rast ekonomije obezbijedi jačanje materijalne osnove sistema na svim njegovim nivoima. Pozitivan trend kretanja bužetskih prihoda ukazuje na uspješnost u borbi protiv sive ekonomije i finansijske nediscipline. Uz to, u prvom kvartalu je ostavren rast ekonomije od 2,3%, nakon prošlogodišnjih 3,5%. Svakako su na mjestu upozorenja da crnogorskoj ekonomiji trebaju dinamičnije stope rasta ostvarive u poslovnom ambijentu u većoj mjeri relaksiranim od barijera razvoju biznisa, uz nove strane direktne investicije i unaprijeđenu likvidnost realnog sektora kroz rješavanje problema dužničko-povjerilačke uslovljenosti. Očekivanja u tom pogledu od tzv. "Podgoričkog modela" usmjerena su na efekte restrukturiranja dugova preduzeća sa perspektivom čime se oslobađa prostor za privrednu aktivnost. Za očekivati je da i bankarski sistem, sa visokim nivoom likvidnosti, ali i opterećenjem nekvalitetnim kreditima od 393,9 miliona eura, postupno izlazi iz stava rezervisanosti u pogledu politike plasmana i održavanja visokih kamatnih stopa.

Mjere fiskalne konsolidacije su omogućile da se budžetski deficit krajem aprila svede na nivo od 59,1 miliona eura 1,7% BDP-a, što je pozitivno u odnosu na ne tako davno bilježene zabrinjavajuće relacije i perspektivu skorog dostizanja ravnotežnog nivoa budžetskih prihoda i rashoda. Uostalom, javne finansije, nakon dužeg perioda, krajem godine ulaze u zonu suficita, a javna potrošnja se svodi na nivo od 42,8 % BDP-a.

Javni dug je, međutim, dostigao 1.990,3 miliona eura, odnosno 56,6% BDP-a što, sa projektovanim rastom do kraja godine do 58,1%, iako ispod mastriškog kriterija i numeričkih fiskalnih pravila u budžetu, svakako indukuje određene tenzije u makro ekonomskom okviru. Ohrabrujuće je, ipak, što će razvojne projekcije, uz dinamiziranje rasta i ovladavanje strategijom upravljanja dugom, doprinijeti postepenom smanjivanju udjela duga u BDP-u do oko 50% u 2017.

Održava se i neravnoteža u spoljno-trgovinskoj razmjeni sa zaostajanjem u dinamici izvoza i implementaciji trajne izvozne orjentacije. Strane direktne investicije, iako u 2013. godini superiorne u konkurenciji šest zemalja Jugoistočne Evrope, se dosta sporo efektuiraju (78 miliona eura neto priliva za prva tri mjeseca o.g.), što je svakako u vezi sa uticajem globalnih procesa sporog oporavka ekonomije na smanjenje agregatne tražnje i opasnostima od deflacionih procesa.

Naravno, posebna senzitivnost postoji prema problemu visoke nezaposlenosti (19,6%), prije svega mladih i obrazovanih ljudi koji su, po prirodi stvari, temelj progresa, uz rizike da se problem transponuje kao nesposobnost društva da mladima pruži šansu, i pored činjenice da zaposlenost bilježi rast (0,9 % u aprilu o.g.).

Ukazujući na neke od tekućih problema, čini se da pažnji javnosti izmiču aktivnosti koje se odnose na Pravce razvoja Crne Gore 2013-2016, dokument koji ima vrlo važno mjesto u sistemu naših obaveza prema evropskoj agendi, a koji, opredjeljujući prioritete razvoja i smjer ulaganja po sektorima i politikama sa konkretnim projektima, ciljano treba da omogući povećanje kvaliteta života i dugoročni razvoj u skladu sa opredjeljenjima evropske Strategije razvoja do 2020. godine i autentičnim interesima. Upravo u skladu sa Pravcima razvoja, u 2013. godini ostvaren je obim ulaganja sredstava iz javnih fondova u iznosu od 86,36 miliona eura, čija je struktura: 9,32 miliona eura za politike u okviru "pametnog rasta", 66,67 miliona eura u okviru "održivog rasta" i 24,01 miliona eura u okviru "inkluzivnog rasta", koja je povoljnija od identifikovane polazne pozicije što ukazuje na djelotvornost težnji da se razvoj usklađuje sa standardima razvijenog svijeta.

Svakako da se sve analize sublimiraju u uspješnosti ekonomske politike da omogući kvalitet života koji počiva na poštovanju univerzalnih ljudskih prava. Čineći prodore u tom pravcu, crnogorsko društvo pokazuje težnju da prihvati dostignuća globalnog civilizacijskog hoda kroz proces sazrijevanja u kojem ima prostora za kritiku nedosljednosti i nesavršenosti u sistemu. Dakako, neminovnost ograničenja naših očekivanja kapacitetom ekonomije, koja se još nije izborila za evropsku konkurentnost i potpuniju valorizaciju sopstvenih potencijala, opredjeljuje naše lične percepcije uspješnosti. Dozvoljavajući, pritom, da je tako prirodna i čovjeku imanentna frustracija uticajem tekućih ekonomskih kretanja na našu svakodnevicu i očekivanjima od strateških pravaca i ciljeva koji nam se čine tako dalekim.

Autor je samostalni savjetnik u Kabinetu ministra finansija Crne Gore